

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Høring av Utredning av litteratur- og språkpolitiske virkemidler

Nasjonalbiblioteket viser til: Utredning om litteratur- og språkpolitiske virkemidler og Til bokas pris – utredning av litteraturpolitiske virkemidler i Europa.

Disse to rapportene gir en bred oversikt over både de norske og de andre europeiske støtteordningene for litteratur. Det er liten tvil om at støtteordningene bidrar til en bred utgivelse av norsk litteratur. Støtteordningene oppfattes en offensiv offentlig satsing på litteraturpolitikken. Det kan også pekes på at i tillegg til de direkte overføringene fra staten som innkjøpsordningene (123 millioner) og bibliotekvederlaget (90 millioner) utgjør, er bibliotekene også tungt inne som kjøpere av litteratur. Tall fra bibliotekstatistikken som Nasjonalbiblioteket har samlet inn viser at norske offentlige bibliotek (Folke-, skole-, fag-, og forskningsbibliotek) bruker over 500 millioner kroner på mediekjøp i året.

Ingen av de to rapportene som foreligger nå går særlig dypt inn i de nye utfordringene bokbransjen står ovenfor når det gjelder digitalt materiale. Lesere i alle aldre vil i framtiden forvente at litteraturen skal være digitalt tilgjengelig enten som e-bøker, som utvidede e-bøker (med film, lyd etc.) eller i form av digitale utgaver av eldre utgivelser. Dette vil være den største endringen hele det litterære systemet står ovenfor i årene som kommer og vil utfordre det økonomiske kretsløpet rundt litteraturen. Digitaliseringen vil kunne endre foretningsmodellene for utgivelse og salg av bøker radikalt, den vil også være en dramatisk utfordring for de offentlige støtteordningene for litteratur.

I rapporten Til bokas pris påpekes det at de europeiske reguleringsystemene for litteratur i stor grad er fundert på boka som trykt medium og på en gitt produksjons- og distribusjonskjede bestående av forfatter, forlag, trykkeri, distributør, bokhandel og leser. Alle aktørene i denne kjeden har sine interesser. Når boka går over til bli et e-medium i stedet for et trykt medium, utfordrer det aktørene og deres interesser i større og mindre grad.

Nasjonalbiblioteket er i forhold til sitt mandat mest opptatt av hvordan disse endringene generelt vil påvirke publikums tilgang til litteratur. Bibliotekene oppgave er bl.a. at den norske litteraturen skal komme fram til publikum på best mulig måte. Bibliotekene er ikke bare som tidligere påvist en viktig kunde i bokmarkedet men de er også en viktig arena for

formidling av og bruk av litteratur. Gjennom formidling av litteratur bidrar bibliotekene indirekte også til salg. Bibliotekenes rolle i litteraturpolitikken er ikke behandlet i utredningene.

Digitalisering og E-bøker utfordrer også forholdet mellom utgiver, bibliotek og bibliotekbruker. For bibliotekene vil det være viktig at de får tilgang til å låne ut e-bøker så snart de foreligger på markedet. Nasjonalbiblioteket har utredet status for bibliotek og e-bøker i ”Statusnotat e-bøker februar 2012”. Her blir det slått fast at: Antall tilgjengelige titler til utlån i bibliotekene er for lavt, noe Buskerud-prosjektet har opplevd som særlig frustrerende. Prosjektet har erfart at det tar tid før e-boktitlene kommer på lånemarkedet, og som regel er det backlist-bøker som blir tilbudt.

Et hoveddilemma i e-bokspørsmålet for bibliotekene er valg av utlånsmodell. Utfordringen er å finne balansen mellom bibliotekenes mulighet for gratis utlån og forlagenes behov for salg av e-bøker. For bibliotekene vil det være avgjørende for deres satsing på e-bøker at spørsmålene rundt dette avklares.

På bakgrunn av at de største utfordringene for norsk språk og litteratur framover er knyttet til det digitale og til bibliotekenes formidlingsrolle vil det etter nasjonalbibliotekets syn være usikkert om det er en boklov som er svaret på disse litteraturpolitiske utfordringene.

Med vennlig hilsen

Vigdis Moe Skarstein
Nasjonalbibliotekar

Svein Arne Tinnesand
Stabsdirektør